

Stanovisko výboru Společnosti pro návykové nemoci ČLS JEP k probíhajícím změnám v oblasti dekriminalizace a legální regulace psychoaktivních látek

Současná vláda a její koordinační struktury v oblasti drogové a závislostní politiky (rada vlády, národní koordinátor) zahájily řadu procesů v oblasti dekriminalizace a legální regulace psychoaktivních látek a závislostních produktů. V normativní rovině jsou tyto procesy vyjádřeny v programovém prohlášení současné vlády¹ a v aktuálně schváleném akčním plánu národní strategie v oblasti závislostí.²

Jako Společnost pro návykové nemoci České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně (SNN ČLS JEP), tj. odborná společnost v oblasti léčby závislostí a adiktologie, považujeme za užitečné formulovat své stanovisko k probíhajícím procesům, neboť změna legislativního a regulačního rámce bude mít bezprostřední vliv na rizika spojená s psychoaktivními látkami a závislostními produkty a projeví se potenciálně v poptávce po preventivních a léčebných službách v oblasti závislostí.

Výbor SNN ČLS JEP po proběhlé diskusi a zvážení dostupných vědeckých důkazů a klinických zkušeností formuloval jednohlasně následující stanovisko:

1. Regulace nabídky psychoaktivních látek a závislostních produktů má přímý vliv na míru užívání a rizika s ním spojená. Nabídka a dostupnost těchto látek a produktů musí být předmětem přísné a promyšlené státní regulace, která bude odpovídat míře jejich škodlivosti a potenciálním společenským a ekonomickým dopadům. Látky a vzorce užívání s vysokou škodlivostí a s vysokým závislostním potenciálem by měly být regulovány přísněji než látky a produkty méně škodlivé.
2. Prohibice na jedné straně a neregulovaný legální trh na straně druhé jsou vědecky překonané a nežádoucí extrémy. Při změnách vedoucích k přísně regulované dostupnosti je však potřeba postupovat opatrně tak, aby případné negativní dopady nepřevážily nad veřejnozdravotními a společenskými zisky z regulace plynoucími.
3. Při vymáhání práva je potřeba se vyvarovat přílišné kriminalizace samotných uživatelů a lidí závislých. Přemíra represe vede ke kriminalizaci a stigmatizaci samotných uživatelů i služeb jim poskytovaných, přináší další škody a brání realizaci pomáhajících intervencí.
4. Regulace psychoaktivních látek a závislostních produktů musí být založena na zdravotních a veřejnozdravotních východiscích a zájmech, nikoliv na východiscích nebo zájmech ideologických nebo obchodních.
5. Lidé, a především lidé závislí na psychoaktivních látkách a závislostních produktech, by měli mít přístup k preventivním, harm reduction a léčebným intervencím, které sníží rizika užívání pro jednotlivce a společnost, včetně substituční léčby a farmakologické podpory v terapeutickém kontextu.
6. Místní, časovou a finanční dostupnost preventivních a léčebných služeb v oblasti závislostí považujeme za klíčový faktor politiky v oblasti závislostí. Dostatečná kapacita těchto služeb, jejich ověřená kvalita a funkční systém jejich provázanosti (sítě služeb) jsou základními předpoklady jakékoliv politiky a změn v jejím legislativním a regulačním rámci.
7. Při změnách v politice a regulaci je potřeba brát v úvahu zranitelnost jednotlivých společenských skupin včetně dětí a mladistvých a zvažovat případné dopady měřítkem těchto zranitelných skupin.

S ohledem na výše uvedené doporučujeme vládě ČR a jejím administrativním a koordinačním strukturám, aby při plánování a realizaci změn v legální regulaci psychoaktivních látek a závislostních produktů byl kladen důraz na následující oblasti a aspekty:

---

¹ <https://www.vlada.cz/cz/programove-prohlaseni-vlady-193547/>

² https://www.vlada.cz/cz/ppov/zavislosti/strategie-a-plany/akcni-plan-politiky-v-oblasti-zavislosti-2023_2025-204260/

1. Musí být implementovány a podporovány funkční mechanismy, které poskytnou zvýšenou ochranu zranitelným skupinám, zejména dětem a dospívajícím. a to především na úrovni dostupných preventivních opatření a programů vycházejících z vědecké evidence. Stát by v této oblasti měl garantovat a zodpovídat za systémovou implementaci těchto opatření a programů.
2. Ruku v ruce se změnami v regulaci dostupnosti závislostních produktů musí jít zvyšování povědomí o rizicích a posílení programů všeobecné prevence (s důrazem na školskou prevenci u skupin s nejvyšší mírou preventability adiktologických poruch a onemocnění) a stát by měl zajistit a garantovat dostupnost programů všeobecné adiktologické prevence a prosazovat efektivní a bezpečné programy vycházející z vědecky doložené evidence.
3. Pro osoby, které ztratí kontrolu nad užíváním psychoaktivních látek a závislostních produktů, musí být zajištěna síť služeb s dostatečnou nabídkou a kapacitou programů včasné intervence, snižování rizik, léčby a doléčování.
4. Tato síť služeb musí být veřejnými rozpočty podporována a rozvíjena. V této souvislosti je potřeba posílit zejména programy prvního kontaktu, detoxifikace a ambulantní léčby včetně substituční léčby a komplexní formy odborných služeb pro osoby se závislostí na alkoholu, léčivech se závislostním potenciálem, nelátkovými závislostními produkty a s duálními poruchami (tj. se souběhem závislostí a dalších problémů v oblasti duševního zdraví).
5. Legální nabídka psychoaktivních látek a závislostních produktů musí být přísně regulována podle jejich škodlivosti tak, aby nepobízela k jejich spotřebě. Doporučujeme co nejpřísnější a efektivní regulaci marketingu, reklamy, dostupnosti, balení produktů atd.
6. Nabídka psychoaktivních látek a závislostních produktů musí být doprovázena funkčními mechanismy a korektivy (cenovými, tržními, legislativními, administrativními, organizačními), které budou sledovat míru jejich spotřeby a budou jejich spotřebu omezovat.
7. Ekonomické zájmy státu nebo průmyslu ve smyslu krátkodobých nebo parciálních příjmů nebo zisků nesmí převážit nad zájmy ochrany tělesného, duševního a sociálního zdraví společnosti. Společenský prospěch by měl být hlavním měřítkem při nastavování regulace nabídky psychoaktivních látek a závislostních produktů.
8. Nástroje trestního práva by měly být v regulaci nabídky psychoaktivních látek a závislostních produktů omezeny na extrémně nebezpečné případy a projevy protispolečenského chování a neměly by se týkat regulace uživatelského chování.
9. Právní rámec v oblasti kontroly nabídky psychoaktivních látek a závislostních produktů nesmí bránit poskytování účinných pomáhajících a léčebných služeb, které pracují s aktivními uživateli těchto látek a produktů a snižují rizika vyplývající z jejich užívání pro jednotlivce i společnost.
10. Jakékoliv změny v regulaci psychoaktivních látek a závislostních produktů by měly být předmětem vědeckého zkoumání tak, aby jejich dopady mohly být průběžně sledovány a vyhodnocovány.

Schváleno výborem SNN ČLS JEP

MUDr. Jakub Minařík

Předseda SNN ČLS JEP

Ve Vlachovicích dne 15. 5. 2023.